

Televizijsko obraćanje visokog predstavnik/specijalnog predstavnik EU građanima Bosne i Hercegovine



Danas, na osnovu podrške Evropske unije i država članica Vijeća za implementaciju mira, preuzimam dužnost visokog predstavnika međunarodne zajednice i specijalnog predstavnika Evropske unije u vašoj zemlji. Već znate kako se zovem i odakle dolazim, no uprkos tome smatram da je red da vam se predstavim, kažem nekoliko riječi o tome sa kojim ciljevima dolazim u vašu zemlju i približim vam svoje lično viđenje ove odgovorne misije.

Prije svega, želim podvući činjenicu da dolazim sa velikim poštovanjem prema vašoj zemlji. Duboko sam svjestan svega što je u protekloj deceniji pretrpila. Svjestan sam da je upravo BiH zemlja čije je stanovništvo podnijelo najveće žrtve prilikom tragedije u prvoj polovini devedesetih godina. Upravo zbog toga BiH više nego bilo koja druga zemlja zaslužuje da joj budućnost bude mnogo ljepša i bolja od prošlosti.

Prije stupanja na funkciju visokog predstavnika imao sam puno razgovora sa ljudima koji vašoj zemlji žele svako dobro. Govorili su mi da mladi ljudi imaju mlak odnos prema vlastitoj zemlji i da bi je mnogi napustili ukoliko bi im se za to

pružila prava prilika. Mnogima nedostaje ono što se drugdje smatra običnim patriotizmom i ponosom na zemlju u kojoj žive. Istina, pozitivan stav prema državi je osjetljiva i složena kategorija ne samo kod vas, već i drugdje, međutim, u velikoj mjeri se postiže jednostavno: praktičnim mjerama umjesto velikih i uzvišenih riječi. Na primjer, stvaranjem dostojnih uslova za život – takvih uslova, da lice koje traži posao ne mora poslodavca podmititi da bi dobilo posao. Poštovanje građana prema državi u kojoj žive raste onda kada država uspijeva efektivno i pravično kažnjavati korupciju, potkupljivanje, velike finansijske prevare, kada jača pravna država i poštovanje ljudskih prava. Poštovanje države će rasti ukoliko optuženi za ratne zločine budu stvarno gonjeni, ukoliko osuđeni zločinci ne budu bježali iz zatvora, kad se tamo nađu svi kojima je tamo mjesto, kad aroganciju državnih službenika zamijeni spremnost pružiti uslugu građaninu, kad obrazovanje dostigne nivo koji može konkurisati evropskom nivou. Praktični koraci koji vode ka poboljšanju kvaliteta života građana političari mogu sprovesti odmah, jer za to imaju potrebna ovlašćenja. Za to nisu potrebni nikakvi veliki politički dogovori, niti kompromisi koji se teško postižu. No, nemojmo odmah tražiti ni idealno stanje stvari. Teoretisanje o tome šta bi bilo idealno do sada još ni jednu zemlju nije pokrenulo naprijed.

Na drugoj strani, mnogo je već postignuto. Uz pomoć međunarodne zajednice su se desile značajne promjene, koje su poboljšale rad demokratskih institucija i stvorile osnovu za jedinstvenu privredu. Došlo je do jačanja zajedničkih institucija i tijela – na primjer vojske i poreskog sistema, pojačala su se ovlaštenja centralne Vlade, formirane su zajedničke bezbjednosne agencije. U tom smislu bih mogao nabrajati i dalje. Uprkos tome, mnogi razmišljajući o vašoj zemlji danas konstatuju da u njoj još uvijek nedostaje pomirenje i povjerenje. Reforme kao da su zastale, pozitivna atmosfera se izgubila. Da bi došli do tog zaključka stvarno nije potrebno biti politički analitičar. Dovoljno je otvoriti

novine. Bukvalno ćete osjetiti hladnoću, zlobu, netoleranciju, optuživanje, sumnjičavost. Kuda ovu zemlju vodi današnji stil politike? To je legitimno pitanje koje ću postavljati vodećim predstavnicima ove zemlje. Političari u vladama i parlamentima su legitimni i nalaze se na svojim mjestima na osnovu slobodne volje građana. Lično sam uvjeren, da ih kao glasači niste tamo postavili zato da bi pooštravali sukobe i demonstrirali nezainteresiranost za saradnju, već da bi branili vaše interese. A to je moguće samo na jedan način – traženjem kompromisa. Samo kompromis – znači ostvarivanje vlastitih interesa, ali ne po cijenu ignorisanja interesa drugih – je način, kojim BiH može krenuti naprijed. Ovo jednostavno pravilo će po svojoj prilici biti potrebno češće ponavljati političarima – kako s moje strane, tako i s vaše strane kao građana. Još niko nije izgradio ništa dobro i korisno na optuživanju, odbijanju, negativnim emocijama. U svijetu ne postoji primjer uspješne zemlje, a da u njoj političari nisu u stanju da se dogovore.

Podsjećam da su izbori održani nedavno i još uvijek se nalazimo na početku zakonodavnog ciklusa. Proteklo je manje od pola godine od formiranja nove Vlade. Novoizabrani predstavnici imaju pred sobom skoro cio mandat. Trebalo bi da govorimo o tome kakve su njihove vizije, kakva je po njihovom mišljenju budućnost ove zemlje, koji su ciljevi političkih čelnika, gdje oni – i mi sa njima – žele vidjeti BiH nakon tri i po godine, kada ćete ponovo izaći na izbore. Imamo pravo i da ih pitamo šta u tom pravcu rade. Ali, to ovdje ne vidim i ne čujem. Umjesto toga slušam izjave i reakcije na izjave, koje mahom govore o tome šta ne želite, šta odbijate, sa čime niste saglasni. Kuda to vodi? Gdje ćemo završiti, ako tako budemo nastavili? Koje račune će političari polagati građanima prije sljedećih izbora? Da li će se hvaliti time koliko su puta odbili usvajanje kompromisa? Ili će se radovati tome koliko su dogovora spriječili?

Zato sam sebi dao zadaću da pomognem da se među političare

vrati dovoljan stupanj međusobnog povjerenja, na osnovu kojeg bi mogli nastaviti sa sprovođenjem stabilizacije funkcionalne države i njenih demokratskih institucija. To je, po mom uvjerenju, dovoljno jak razlog da svi zajedno radimo na brzom putu ka budućnosti, evropskoj budućnosti. Ne vjerujem da postoje političari koji žele loše svojoj zemlji, koji joj žele zlo, koji je guraju nazad umjesto naprijed. Takođe ne vjerujem da u ovoj zemlji postoji jedan jedini čovjek koji želi da se vrate devedesete. Zato zajedno ne smijemo i nećemo tolerisati nikakve aktivnosti niti izjave, koje BiH vraćaju u atmosferu napetosti i mržnje. Uspostavljanjem atmosfere povjerenja i tolerancije ćemo biti sposobni da krenemo naprijed i što se tiče konkretnih političkih pitanja pred kojima se BiH danas nalazi.

U ovim međusobnim napadima, kao da smo previdjeli, da cijeloj zemlji u međuvremenu odlazi vlak. Još prije godinu dana BiH je relativno pozitivno napredovala ka Evropskoj uniji i njeni izgledi su bili vrlo dobri. Danas to više nije slučaj. Treba reći otvoreno, da je BiH u procesu evropskih integracija danas na posljednjem mjestu i da je dalje od EU nego bilo koja druga zemlja u vašem regionu. Ali nije samo to u pitanju. Razlika se svakim danom povećava. Svi oni napreduju – doduše svako drugačijim tempom, ali napreduju. Za to vrijeme vi stojite i čini se da to nikog ne zabrinjava. Dok se ostale zemlje u regionu trude da urade sve da bi dokazale da zaslužuju članstvo u EU, vi se radije bavite međusobnim optuživanjem i optuživanjem međunarodne zajednice, uključujući i EU.

Da li neko može da misli da je to položaj koji BiH zaslužuje? Ne vjerujem da ste, poslije svega kroz šta je vaša zemlja prošla, dobrovoljno izabrali ulogu posljednje zemlje Evrope. Dok ostale zemlje balkanskog regiona dobijaju znatne sume novca iz Evrope, uključuju se u programe razmjena, pojednostavljuju putovanja – drugim riječima otvaraju se Evropi i Evropa se otvara njima – ovdje Evropu niko ni ne spominje. Čini se da to više brine Evropu, nego samu BiH. Jer

ako bi je brinulo, nešto bi učinila da se to promijeni.

Često čujem jedan argument – vi ste nam nametnuli daytonski sistem, zato ste dužni radikalno i da ga promijenite. U vezi toga samo ovoliko. Prvo: tamo su bili i vaši političari. Drugo: tada je bilo dobro da se tako desilo. I treće: pomažemo toliko, koliko je u našoj moći. A mogućnosti nisu ograničene nedostatkom političke snage. Ograničene su dubokim uvjerenjem demokratskog svijeta u to, da svešto je nametnuto spoljnim diktatom ne može biti trajna vrijednost. Od međunarodne zajednice je potpuno legitimno da od ovdašnjih političara traži da se dogovore. To nije nikakvo neprincipijelno balansiranje između posvađanih političara, niti je raspodjela krivice na sve. To nije bijeg pred odgovornošću. To, što mi zahtjevamo od ovdašnjih političara je samo to, kroz šta smo prošli svi mi i to u čemu svakodnevno živimo. Bez neprestanog postizanja sporazuma, bez uzimanja u obzir i drugih interesa osim svojih vlastitih, Evropska unija ne bi preživjela ni jedan dan.

Dozvolite mi da primjetim i podsjetim da tijekom rata i u toku sljedećih dvanaest godina međunarodna zajednica je puno investirala u BiH u ljudskom, političkom i finansijskom smislu. Sve to je činila u jedinoj namjeri: da stabilizuje mir i pomogne vašoj zemlji u razvoju, da bi što više ličila na ostale evropske zemlje koje su bezbjedne, stabilne, prosperitetne i demokratske. To, zbog čega smo još uvijek prisutni u vašoj zemlji i to, što od vas zahtjevamo, je samo ispunjavanje dogovora na koje su se vaši političari obavezali. Ponoviću još jedanput – to što želimo nije samo zato što je dobro za vas, već zato što želimo vidjeti stabilnu, bezbjednu, prosperitetnu BiH kao sastavni dio demokratske razvijene Evrope? Mi nismo vaši neprijatelji. Tu smo zato da bismo vam pomogli. Stoga niko ne bi trebalo da je zainteresiran da budemo neuspješni ili da se trudi raditi protiv nas. Napadati nekoga, ko vam želi pomoći, znači raditi protiv sebe. Razumni ljudi se ne napadaju. Obrnuto – naš uspjeh je i vaš uspjeh,

naš neuspjeh je i vaš neuspjeh.

Ambicije imam još na jednom polju. Želim vam pomoći u boljem razumijevanju svijeta kome stremite, prije svega boljem razumijevanju Evropske unije. Za BiH nema bolje budućnosti od evropske. Vjerujte mi na riječ, jer govorim sa pozicije čovjeka, koji iz ličnog iskustva može uporediti šta znači biti van, a šta znači biti u okviru EU.

Dolazim iz zemlje sa iskustvom, koje je doduše manje drastično, ali do određene mjere ipak uporedivo sa vašim. Ovdje mislim na iskustvo sa raspadom države i potrebom izgradnje potpuno nove državnosti, novih institucija, formiranja djelotvornog političkog sistema, savladavanja ekonomske tranzicije, stvaranja demokratskog građanskog društva. Nije bilo lako. Ne tako davno, svega prije deset godina, visoki međunarodni predstavnik je nazvao moju zemlju crnom rupom na karti Evrope. To je bilo vrijeme kada su naši susjedi, sa kojima smo godinama išli rame uz rame, počeli da nam izmiču – postali su članice NATO, započeli su pregovore o ulasku u EU. Moguće je, da je upravo to bio signal koji nam je trebao, da bismo se – slikovito rečeno – probudili i skoncentrisali na to što je ključno: na vlastitu budućnost i budućnost naše djece. Dovoljno je bilo samo sedam godina, što je s historijske tačke gledišta stvarno kratak rok, da prije tri godine i mi postanemo članica NATO i kao jedna od najbolje pripremljenih zemalja uđemo u EU.

Slovačka je danas vrlo uspješna dinamična zemlja Evropske unije, što mnogi smatraju čudom. Međutim nikakvo čudo se nije desilo. U pitanju je bilo samo koncentrisanje na cilj koji je zacrtala vladajuća koalicija, u to vrijeme sačinjena od različitih političkih opcija. Cilj je bilo članstvo u Evropskoj uniji, što je bila osnova za uspjeh. I ne samo to. Privreda se danas razvija izuzetno dobro, u velikoj mjeri pristižu investicije, otvaraju se nova radna mjesta, povećavaju se plaće. Ne postoji ni jedan segment života u kome članstvo u EU nije pozitivno uticalo na život ljudi. Nije

slučajno da je u mojoj zemlji podrška EU danas još veća nego što je bila u vrijeme našeg ulaska u EU. Lično sam učestvovao u tom procesu i znam šta smo uradili dobro, kao i koje smo greške napravili. Želio bih da sa vama podijelim i ovo iskustvo.

Reci ćete: imali ste druge okolnosti, niste imali rat, ne upoređujte. Pa ipak poredim i nameće mi se zaključak, da građani Bosne i Hercegovine upravo zbog svih patnji koje su preživjeli zaslužuju više od drugih da ih domaći političari dovedu na prag Evropske unije.

Želio bih da svi zajedno prestanemo da špekulišemo na temu takozvanih Bonskih ovlaštenja visokog predstavnika. Te špekulacije dijele i zamagljuju, na jednoj strani stvaraju nepotrebnu napetost a na drugoj nerealnu euforiju. Želim da svi mi koji sudjelujemo u projektu izgradnje stabilne i prosperitetne Bosne i Hercegovine – znači građani, domaći političari i predstavnici međunarodne zajednice – pođemo od jedine političke kategorije: od odgovornosti. U ovom procesu svako od nas ima vlastitu odgovornost, koje treba biti svjestan i na osnovu nje djelovati. Uvjeravam vas da ću, bar što se mene tiče, upravo tako i postupati.

U BiH nisam došao da bih sebi ili vama dokazivao koja ovlaštenja imam na raspolaganju. Vjerujte mi da sam u BiH došao zato što želim da pomognem ovoj zemlji, zato što želim da BiH krene naprijed. Ako u interesu postizanja tog cilja bude potrebno da upotrijebim svoja ovlaštenja, neću oklijevati

Kroz nekoliko dana ćemo se mnogi okupiti u Srebrenici – mjestu gdje se desio strašan zločin, gdje je počinjen genocid, što je potvrdio i Međunarodni sud pravde. Nadam se da će nas u Srebrenici biti puno. Osim članova porodica žrtava, kojima ćemo ponovo izraziti svoje saučešće, prisutni će biti i mnogi politički predstavnici cijelog bosansko – hercegovačkog političkog spektra. Prije svega ljudski treba izraziti dužno poštovanje srebreničkim žrtvama. No, to će ujedno biti i

prilika da se sjetimo svih žrtava ratnih strahota na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Pravda mora biti zadovoljena. Krivci moraju biti kažnjeni po zaslugi. Govoreći o prošlosti ipak ne smijemo zaboraviti budućnost. Prošlost ne smije biti prepreka na putu ka budućnosti. Zato je potrebna pravda, koja je uistinu pravedna, objektivna i nepristrasna. Pravdu ne mogu tumačiti oni koji su i sami na bilo koji način bili aktivni učesnici tadašnjih složenih političkih dešavanja, jer ne mogu biti objektivni. Žrtvama Srebrenice neće pomoći, a građanima današnje Bosne i Hercegovine će štetiti ukoliko bilo ko na ovoj tragediji danas počne da gradi svoju političku agendu. Potreban nam je pristup koji demonstrira moj lični izaslanik, ambasador Bond zajedno sa svojim domaćim partnerom Igorom Davidovićem. Put koji se zasniva na pomoći, oživljavanju, projektima i nadi za Srebrenicu – to je put koji vodi naprijed.

Iza mene je prvi radni dan u Bosni i Hercegovini. Preuzeo sam ured od svog prethodnika dr. Schwarz-Schillinga, kome sam se zahvalio za trud i pripremu ureda za prelazak pod moju upravu. Neposredno nakon toga sam posjetio Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, da bih se predstavio vašem kolektivnom rukovodstvu i prije svega izrazio poštovanje državi u kojoj ću boraviti i raditi u ime međunarodne zajednice. Iako je u pitanju prvi formalni susret, ohrabren sam njegovim rezultatom. Sva tri najviša predstavnika BiH su mi obećala maksimalnu pomoć i dala mi uvjerenje, da će se truditi da prevaziđu period stagnacije i naprave korak naprijed na evropskom putu. Držim ih za riječ i na tome ću ubuduće graditi. Isto to bih želio čuti i od svih ostalih predstavnika ove zemlje sa kojima ću se svakodnevno susretati i razgovarati. Zato sam siguran da ćemo zajedno sa vama, građanima Bosne i Hercegovine, u ovome uspjeti.